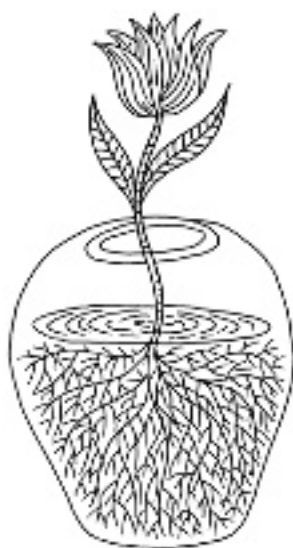

DE WEG NAAR MACONDO

Gabriel García Márquez bij Meulenhoff:

Het kwade uur
Honderd jaar eenzaamheid
De kolonel krijgt nooit post
Afval en dorre bladeren
De herfst van de patriarch
Kroniek van een aangekondigde dood
Liefde in tijden van cholera
De avonturen van Miguel Littín
De generaal in zijn labyrint
Over de liefde en andere duivels
Herinnering aan mijn droeve hoeren
In augustus zien we elkaar

Ontvoeringsbericht
Alle verhalen
Leven om het te vertellen
De weg naar Macondo

Gabriel García Márquez

De weg naar Macondo

Een reis in verhalen
door het mythische literaire universum
van Gabriel García Márquez

MEULENHOF

ISBN 978-90-896-8333-5
ISBN 978-94-023-2565-2 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Camino a Macondo*
Omslagontwerp: Pinta Grafische Producties
Omslagbeeld: © David de las Heras
Auteursfoto: © The Douglas Brothers
Illustraties: © Pep Carrió
Vormgeving binnenwerk: Adriaan de Jonge

© 2020 erven Gabriel García Márquez

Proloog: © 2020 Alma Guillermoprieto
Selectie van de teksten en noot van de redacteur: © 2020 Conrado Zuluaga

‘Het huis van de Buendías’, ‘De dochter van de kolonel’, ‘De zoon van de kolonel’ en ‘Meme’s terugkeer’: © 1950. Oorspronkelijke titels ‘La casa de los Buendía’, ‘La hija del coronel’, ‘El hijo del coronel’ en ‘El regreso de Meme’. © 2024 Nederlandse vertaling Mariolein Sabarte Belacortu en Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam.

‘Isabel en de regen in Macondo’: © 1952, 1955. Oorspronkelijke titel ‘Monólogo de Isabel viendo llover en Macondo’ (daarvoor getiteld ‘El invierno’), uit *Ogen van een blauwe hond*. Oorspronkelijke titel *Ojos de perro azul*. © 1975 Gabriel García Márquez. © 1978 Nederlandse vertaling Aline Glastra van Loon, Mieke Westra en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

‘Er komt een man in de regen’: © 1954. Oorspronkelijke titel ‘Un hombre viene bajo la lluvia’, uit *Schrijver in Bogotá. Journalistiek proza 2*. © 1982 Gabriel García Márquez. © Nederlandse vertaling 1984 Mieke Westra, Mariolein Sabarte Belacortu en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

‘Een dag na zaterdag’: © 1954. Oorspronkelijke titel ‘Un día después del sábado’, uit *De uitvaart van Mamá Grande*. Oorspronkelijke titel *Los funerales de la Mamá Grande*. Vertaling B.J. Fernández de la Mata, Riet Borghart, Aline Glastra van Loon, Tine Fernández, Anita Fiege, Anneke Roos en Mieke Westra. © 1962 Gabriel García Márquez. © Nederlandse vertaling 1978 J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

Afval en dorre bladeren: © 1955. Oorspronkelijke titel *La hojarasca*. © 1955, 1972 Gabriel García Márquez. © 1974 Nederlandse vertaling C.A.G. van den Broek en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

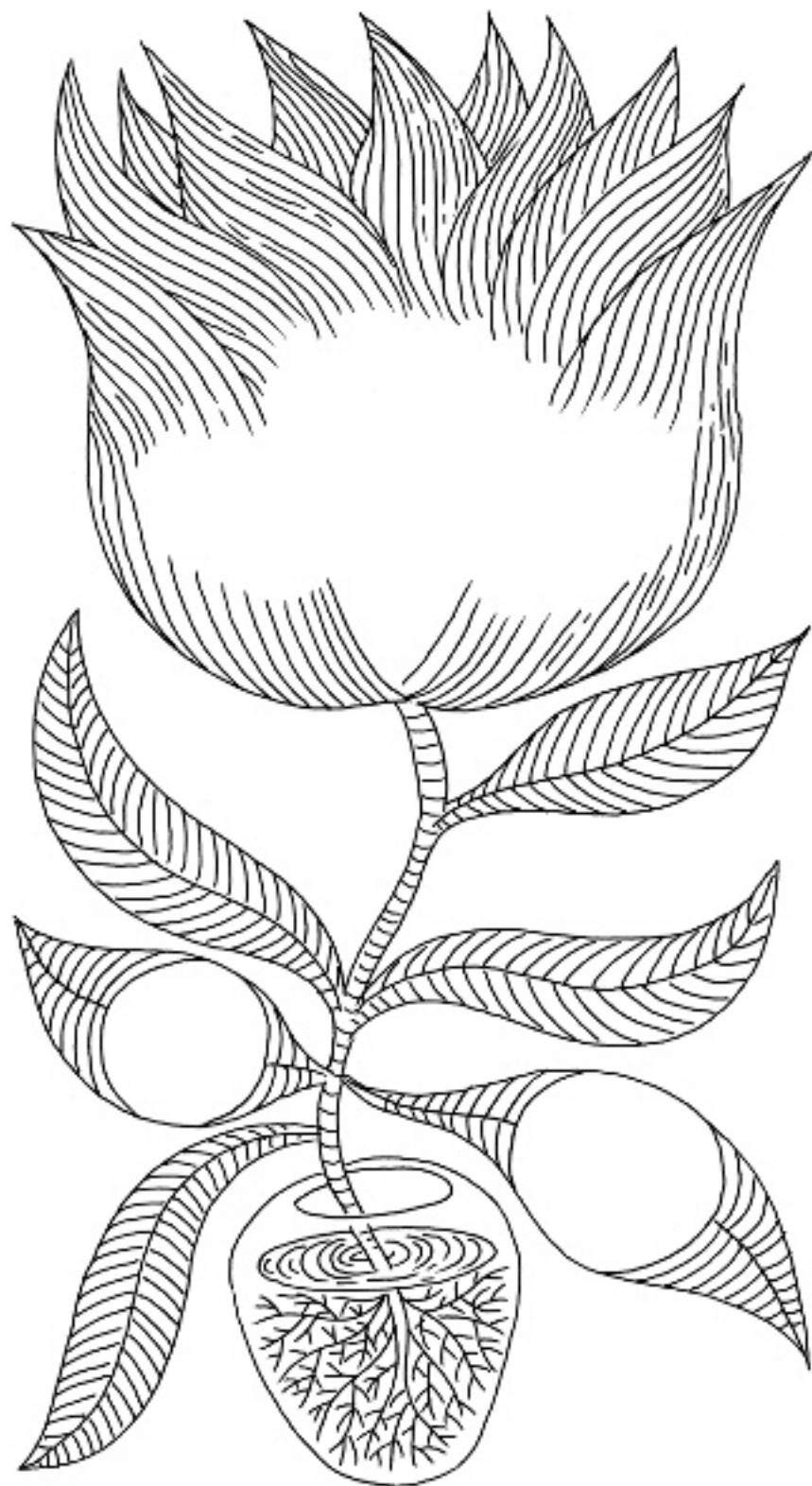
De kolonel krijgt nooit post: © 1961. Oorspronkelijke titel *El coronel no tiene quien le escriba*. © 1961 Gabriel García Márquez. © 1973 Nederlandse vertaling Barber van der Pol en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

De uitvaart van Mamá Grande: © 1962. Oorspronkelijke titel *Los funerales de la Mamá Grande*. Vertaling B.J. Fernández de la Mata, Riet Borghart, Aline Glastra van Loon, Tine Fernández, Anita Fiege, Anneke Roos en Mieke Westra. © 1962 Gabriel García Márquez. © Nederlandse vertaling 1978 J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

Het kwade uur: © 1962, 1966. Oorspronkelijke titel *La mala hora*. © 1962 Gabriel García Márquez. © 1967 Nederlandse vertaling Jean A. Schalekamp en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Inhoud

VOORWOORD
Alma Guillermoprieto

II

NOOT VAN DE REDACTEUR
Conrado Zuluaga

27

DE WEG NAAR MACONDO

Verhalen (1950-1966)

Vroege teksten

- Het huis van de Buendía's 43
- De dochter van de kolonel 46
- De zoon van de kolonel 49
- Meme's terugkeer 52
- Isabel en de regen in Macondo 54
- Er komt een man in de regen 63
- Een dag na zaterdag 68

Afval en dorre bladeren

93

De kolonel krijgt nooit post

211

De uitvaart van Mamá Grande

Een dinsdagsiësta 281

Zomaar een dag 289

In ons dorp zijn geen dieven 293

De wonderlijke middag van Baltazar 323

De weduwe Montiel 332

Kunstrozen 339

De uitvaart van Mamá Grande 346

Het kwade uur

365

Gabriel García Márquez werd op 6 maart 1927 geboren in een klein plaatsje in het Atlantische kustgebied van Colombia, Aracataca, waar hij door zijn grootouders van moederskant werd grootgebracht. García Márquez, die in 1982 met de Nobelprijs voor de Literatuur werd onderscheiden, publiceerde zijn eerste verhaal, 'De derde berusting', toen hij twintig was, en een jaar later ging hij de journalistiek in. In de ban van 'de bittere betovering van de schrijfmachine' heeft hij zich meer dan een halve eeuw op deze twee terreinen bewogen. Zijn eerste roman, *Afval en dorre bladeren*, werd in 1955 gepubliceerd. Tussen 1955 en 1960 woonde hij als correspondent dan wel redacteur in Parijs, Rome, Caracas, Barranquilla, Bogotá, Havana en New York. In 1961 streek hij neer in Mexico-Stad, wat zijn meest vaste verblijfplaats zou worden.

In die jaren publiceerde hij *De kolonel krijgt nooit post*, *Het kwade uur* en de verhalenbundel *De uitvaart van Mamá Grande*. Na allerlei financiële perikelen en problemen rondom het vak, viel hem in 1967 met *Honderd jaar eenzaamheid* de roem ten deel die hem nooit meer zou verlaten. Door zijn vertellerstalent werd hij een fascinerend schrijver voor duizenden lezers. Tussen 1975 en 1985 publiceerde hij *De herfst van de patriarch*, *Kroniek van een aangekondigde dood* en *Liefde in tijden van cholera*, drie essentiële romans waarop hij jaren had zitten broeden. Ook als journalist produceerde hij onvergetelijke teksten, zoals 'Verhaal van een schipbreukeling'. Zijn meeste dagbladcolumns zijn verzameld in de vijf delen 'Journalistiek werk'. De eenenveertig verhalen die al in vier delen waren gepubliceerd, werden nu uitgegeven als *Alle verhalen*. In 2002 verscheen het eerste deel van zijn memoires, *Leven om het te vertellen*. Hij werd als de belangrijkste exponent van het magisch realisme beschouwd, maar zelf zei hij altijd: 'Er staat in mijn romans geen zin die niet op de werkelijkheid is gebaseerd.' Gabriel García Márquez overleed op 17 april 2014 in Mexico-Stad.

VOORWOORD

Alma Guillermoprieto

In de zomer van 1973 kwam ik voor het eerst in Colombia. Ik reisde van New York, waar ik woonde, naar Chili, omdat mij daar een beurs was toegezegd voor een studie aan de universiteit van Santiago. Vrienden hadden me in New York in contact gebracht met een orthodoxe rabbijn met revolutionaire sympathieën, die de kost verdiende als reisagent. De rabbijn en ik waren een hele middag bezig om een route uit te stippelen, die mij volgens hem heel wat kostbare dollars zou besparen in vergelijking met de prijs van een directe vlucht van New York naar Santiago. Ik zou eerst een tussenlanding maken in Miami en daarna een in de Colombiaanse kuststad Santa Marta. Van daaruit zou ik per trein doorreizen naar de grijze hoogten van de Colombiaanse hoofdstad, waar ik een derde vliegtuig moest nemen.

Op het treinstation van Santa Marta kocht ik een tweedeklas-kaartje naar Bogotá, en ik nestelde me in een vrijwel lege wagon op een houten bank met een rugleuning die een hoek van negentig graden maakte en ook van hout was. Aan de kust was het warm, maar een paar uur later, naarmate we verder doordrongen in de groene tropische savanne waar geen eind aan leek te komen, veranderde de trein in de hel. Uitgeput van de lange tocht, in slaap gesukkeld en heen en weer geschud door het geschommel van de uiterst trage trein, versuft door de hitte en de tel kwijtgeraakt van de elkaar traag opvolgende tussenstations,

zat ik te soezen terwijl mijn hoofd heen en weer stuiterde tegen het vieze raam, toen de trein nogmaals stopte. Ik keek op en probeerde met tegenzin met de achterkant van mijn hand de ruit schoon te wrijven om het bord met de naam van het station beter te kunnen lezen. In een seconde had ik de letters ontcijferd: ARACATACA.

Aracataca! Ik wreef nogmaals over het glas, riep vergeefs om de conducteur, rende naar de deur om te kijken of ik in ieder geval voet in een plaats kon zetten waarvan ik de mythische geschiedenis beter kende dan die van mijn eigen familie, maar de trein trok alweer op. Aracataca! Ik wreef nogmaals over de ruit om het dorp beter te kunnen zien, ik probeerde mijn hoofd door de open spleet aan de bovenkant van het raam te wurmen, maar dat was zo'n inspanning dat ik niet eens de kans kreeg de stoffige straten te zien, die in een vloek en een zucht uit het zicht verdwenen waren.

Terwijl ik stijf rechtop zat op mijn martelstoel en er kortsluiting ontstond tussen mijn frustratie en mijn euforie, zag ik dat het aan de andere kant van het vieze raam al donker werd, en ik dacht dat er over enkele seconden een tropische regenbui zou losbarsten. Maar die plotselinge duisternis werd door iets heel anders veroorzaakt: de trein baande zich een weg door een dichte wolk gele vlinders, een storm van vleugels die in een oogwenk verdwenen was.

Wanneer Gabriel García Márquez, die over het algemeen een discreet en gereserveerd man was, zo'n soort verhaal hoorde, bolden zijn wangen op en gingen zijn snorpunten een beetje omhoog staan als teken van instemming. 'Niemand gelooft me als ik zeg dat ik niets heb verzonnen,' zei hij altijd heel tevreden. 'In wezen ben ik maar een eenvoudige griffier.' En omdat hij verlegen was – wat ook niemand geloofde – hield hij even zijn adem in voordat hij het laatste woord van de grap uitsprak, waarna hij een kuchje produceerde dat met geen mogelijkheid een lach genoemd kon worden.

Bij allerlei gelegenheden beweerde hij ook dat hem na zijn acht-

ste niets interessants meer was overkomen. Dat klinkt zwaar overdreven, net zoals allerlei andere boutades van hem, maar het is echt waar, in die zin dat de eerste acht jaar van zijn leven, die hij in het huis van zijn grootouders van moederszijde doorbracht in Aracataca, ook genaamd Macondo, in de provincie Magdalena, Colombia, hem voldoende materiaal hadden opgeleverd om een heel leven te schrijven.

De geschiedenis van die jeugd is bekend: Gabriel is in 1927 in Aracataca geboren, en hij is nog geen twee jaar oud wanneer zijn ouders, die een gevaarvol leven leidden, hem noodgedwongen achterlaten onder de hoede van zijn grootouders, terwijl zij op zoek gaan naar meer geluk. Grootvader Nicolás Márquez had als kolonel gevochten aan de kant van de liberalen in de oorlog die bekendstaat als de Oorlog van Duizend Dagen, waarin het land in bloed werd gedrenkt op de drempel van de twintigste eeuw. Zijn grootste geheim is dat de man die in zijn jaren als militair zo hard had gevochten en zoveel had gedood, later in zijn leven werd gekweld door de herinnering aan de man die hij na de oorlog had gedood vanwege een erekwesitie. De last van die unieke dood is als een spook voor hem, en in de hoop dat achter zich te laten verlaat hij het dorp waar hij de misdaad heeft begaan. Hij en zijn vrouw Tranquilina Iguarán, hun twee oudste kinderen en de kleine Luisa Santiaga, die op een dag Gabriels moeder zal worden, leiden enkele jaren een zwervend bestaan. Ze hebben ook nog drie guajiro-indianen bij zich ‘die ze voor honderd pesos per stuk in hun geboortedorp hadden gekocht omdat de slavernij was afgeschaft’. De indianen zullen hun hele leven bij de familie blijven. De familie probeert zich in allerlei steden en dorpen rondom de Ciénaga Grande de Santa Marta, een enorm kustmeer, blijvend te vestigen, maar uiteindelijk strijkt ze neer in Aracataca, een bananendorp dat langzaam ligt te vergaan in de hitte en tropische hoosbuien van Bijbelse omvang.

Aan de ene kant van de spoorrails liggen de enorme bananenplantages van de United Fruit Company en hun witte dorpen; witte huisjes voor de witte buitenlanders, die achter de hekken

van hun domeinen een heel ander leven leiden. Aan de andere kant ligt het dorp, dat aanvankelijk niet meer dan een stoffige straat was met aan het ene uiteinde een rivier en aan het andere een begraafplaats. De bananenkoorts kwam pas na de oorlog, en daarmee het afval en de dorre bladeren, zo'n meute charlatans, avonturiers, gelukszoekers en prostituees die op een dag de achtergrond zullen vormen voor het epos van de familie Buendía.

Na de massamoord door de United Fruit had die maatschappij zich teruggetrokken uit de bananenstreek rond de Ciénaga Grande, en gedurende de Tweede Wereldoorlog had ze over het algemeen al haar activiteiten in het land gestaakt. Zoals Gabriel García Márquez zal schrijven heeft het vertrek van die maatschappij het dorp, dat ooit welvarend was omdat het had geprofiteerd van de groene goudkoorts, geruïneerd. Toen de United Fruit vertrok, nam ze alles mee: 'Het geld, de decemberbriesjes, het broodmes, de donderslag van drie uur 's middags, de geur van de jasmijnstruiken, de liefde. Wat overbleef waren alleen de stoffige amandelbomen, de straten die de hitte weerkaatsten, de houten huizen met hun verroeste zinken daken en hun zwijgzame, door herinneringen verpletterde bewoners.'

De grootvader, die al wat ouder is en helemaal gesetteld, woont in een huis met veel kamers en grote, donkere gangen, die eveneens worden bewoond door een wirwar aan tantes, begonia's, zussen, jasmijnstruiken, moeders, oma's en schommelstoelen. De kolonel schenkt de kleine Gabriel al zijn liefde en zijn beste verhalen: over de oorlog, over het mythische verleden van Aracataca en zijn leven vol wisselvalligheden. Oma Tranquilina bevolkt de fantasie van de jongen met nauwgezette opsommingen van de spoken en gruwelen die in het huis met de familie samenleven. De kleine Gabriel brabbelt nog in zijn kindertaaltje wanneer hij zijn familie al buitenissige en onwaarschijnlijke verhalen begint te vertellen. Lachend berispen zijn grootouders hem. Ze hadden niet in de gaten dat wat hij vertelde 'waar was, maar op een andere manier', zegt de schrijver in zijn memoires.

In een van de kamers van het overschaduwde huis zit de kleine

Gabriel toe te kijken hoe zijn opa met wonderbaarlijke concentratie de perfecte, soepele gouden visjes in elkaar zet, die hij later voor een paar pesos verkoopt. De oude man neemt zijn geliefde kleinzoon bij de hand en loopt met hem naar de eigen winkel van de bananenmaatschappij, opdat hij daar kennismaakt met het ijs. Ook leert hij dit jongetje van zeven of acht dat die gringo's, de eigenaren van het ijs en de bananen, verantwoordelijk zijn voor een massamoord onder de arbeiders van de United Fruit; zij gingen op een lange nacht in december in 1928 in staking tegen de Noord-Amerikaanse onderneming en werden aangevallen door de Colombiaanse troepen. Onbegrijpelijk genoeg krijgt de kolonel de jongen ook zover dat hij met hem meegaat om het nog verse lijk te bezoeken van een vriend die zelfmoord heeft gepleegd. Een moord, een massamoord en het lijk van een zelfmoordenaar: het leven van de kleine Gabriel speelt zich af binnen de chaotische en gelukkige orde van de jeugd, terwijl zijn innerlijke landschap gevuld raakt met doden, angsten en spoken.

Opa Nicolás overlijdt wanneer de familie García op het punt staat Aracataca voorgoed te verlaten om zich te vestigen in het kleine Sucre, dat in een merengebied ligt. Als de koffers zijn gepakt en ze klaar zijn voor vertrek, ziet de jongen dat in het oude huis – zijn oude huis – alle kleren van zijn grootvader op een hoop worden gegooid en in brand gestoken, waarbij ook per ongeluk een petje van hem in vlammen opgaat. 'Nu is het me helemaal duidelijk,' schrijft hij zestig jaar later. 'Met hem was ook iets van mij overleden.'

Tot zover de grote, waargebeurde geschiedenis van Macondo, die García Márquez opneemt in het eerste deel van zijn memoires, 'Leven om het te vertellen'. Het is een geschiedenis die waar is op zijn manier, en die even betrouwbaar of onbetrouwbaar is als alle essentiële herinneringen; het lijkt me dat je haar het best kunt lezen door haar op te vatten als een nieuwe mythologie die met de toetsstenen van deze schrijver is opgebouwd. De duiveluitdrijving in Aracataca, die uitloopt op *Honderd jaar eenzaamheid*; de geschiedenis van de grootouders, opa doodt mannen en

oma ziet overal spoken; de geschiedenis van de gedwarsboomde hofmakerij van zijn moeder, Luisa Santiaga, door zijn vader, Gabriel Eligio García; het begin en het einde van het dorp Aracataca; de geschiedenis van zijn andere grootmoeder, de moeder van Gabriel Eligio, een pittige vrouw met kinderen van verschillende vaders met wie zij beslist niet wil trouwen, terwijl ze heel goed weet wat het verschil is tussen een kont en de vasten; de massamoord, de paters, de vogelregen, de ontdekking van het ijs. Alles, echt alles is te vinden in die acht jaar en ook in de bescheiden honderd-en-zoveel pagina's die de auteur in zijn memoires nodig heeft om de eerste, definitieve jaren van zijn jeugd en de nasleep ervan uit de doeken te doen: de dag waarop de aspirant-schrijver en toegewijde bohemien uit de literaire kringen in de Colombiaanse kuststad Barranquilla op zijn drieëntwintigste met zijn moeder meegaat om het oude huis van zijn jeugd te verkopen. Moeder en zoon reizen per trein – diezelfde oude, unieke trein – naar het oude bananendorp dat de United Fruit nu verlaten heeft. Ze lopen tussen de ruïnes van een treurig dorp waaraan hun herinneringen oneindig veel werkelijker zijn dan de doodse werkelijkheid voor hun ogen. Ze lijden onder de brandende hitte in de stoffige straten die verstoken zijn van elk geraas. Tot slot bezoeken ze het huis dat uit elkaar valt als een stuk oud droog brood dat ze ergens tussen het puin hebben teruggevonden. Het heden is een spook, en het levendst is datgene dat al dood is. Als hij samen met zijn moeder in het station op de gele trein terug staat te wachten, is García Márquez ook al in een spook veranderd, dat ontroostbaar rondom de restanten van zijn niet terug te halen jeugd zweeft.

Spoken drijf je uit door te schrijven, en dat is precies wat er op de hiernavolgende pagina's gebeurt: het offer aan het verleden wordt gebracht door een talenvolle jongeman die zoals zoveel andere aspirant-schrijvers dag in dag uit op zoek is naar buitenissige onderwerpen voor unieke, geniale verhalen, die eerlijk gezegd nogal incoherent of frivool blijken te zijn. Maar sinds de reis naar zijn geboortedorp hoeft hij niet langer te zoeken. Vele

jaren later zou hij zich ongetwijfeld het moment herinneren waarop hij, oog in oog met dat wat verloren was gegaan, werd gered door de afstand scheppende blik waardoor hij schrijver was geworden: ‘Er was niets veranderd, maar ik merkte dat ik eigenlijk niet naar het dorp stond te kijken; het voelde alsof het een boek was dat ik las... en dat ik alleen maar hoefde te gaan zitten en opschrijven wat er al was’. Zodra hij uit de trein was gestapt snelde hij naar zijn schrijfmachine op de burelen van *El Heraldo*, de krant van Barranquilla waar hij al sterjournalist was, en begon hij de eerste bladzijden van *Afval en dorre bladeren* te schrijven. De volgende ochtend treft een vriend en collega hem aan terwijl hij nog steeds als een bezetene zit te typen. ‘Dit wordt de roman van mijn leven,’ voorspelt hij zijn vriend. Als hij bijna klaar is publiceert hij her en der stukjes van de tekst; het zijn de stukjes die speciaal voor deze uitgave werden verzameld. Er komt een oude, aardige pastoor in voor die spoken ziet; en een jongere man die ook heel aardig is en als bemiddelaar optreedt in ruzies die de asresten zijn van het politieke geweld waardoor het dorp vol doden was geraakt. In een ander verhaal maakt een vrouw tot haar verbijstering een tropische stortbui mee die drie dagen duurt. In de verschillende verhalen duiken allerlei personages op met namen waarvan we verrast opkijken alsof we opeens een oude vriend tegenkomen in het station; we lezen over Nicanors, Rebeca’s, Remedios, Cotes, Moscotés en Buendía’s. Het zijn verschillende losse verhalen over een en hetzelfde dorp, waar in de kapperszaak altijd een bordje hangt met de tekst VERBODEN OVER POLITIEK TE PRATEN, en de burgemeester altijd kiespijn heeft. Het dorp heeft nog geen naam, maar in sommige verhalen wordt verwezen naar een ander dorp pal aan het spoor: Macondo. (Inderdaad, in de tijd van de bananenmaatschappij heette het dorp dat vóór Aracataca lag als je uit Santa Marta kwam, en dat iets welvarender was, Macondo.) Sommige verhalen spelen zich af in een stad met een kade langs de oever, misschien Sucre, waar de familie García Márquez zich in de echte werkelijkheid eindelijk vestigde toen hun oudste zoon al in de

puberteit was. Andere verhalen spelen zich af in een plaats met een rivier en een strand, het zou Ciénaga kunnen zijn. Thematiek, geografie, stijl, stem, het ontstaat allemaal tegelijkertijd in verhalen die eigenlijk onderdeel zijn van één enkele, obsessieve tekst. Na de Macondo-cyclus, die hier begint met 'Isabel en de regen in Macondo', en die na *Honderd jaar eenzaamheid* een hoogtepunt bereikt met *Kroniek van een aangekondigde dood*, zal hij nog boeken schrijven over dictators en bevrijders, verliefde meisjes en oude snoepers die verliefd zijn op slapende meisjes. Het zijn boeken van een auteur die op zoek is naar onderwerpen. Maar de teksten die we hier publiceren, wilden zelf naar buiten komen; ze hebben de kracht van een locomotief.

Hoe García Márquez het heeft verwerkt dat een van zijn romans honderdmaal bekender is geworden dan het hele oeuvre dat eraan voorafging of dat hij daarna heeft geschreven, is moeilijk te achterhalen.

Misschien wist hij het zelf niet. Aan de ene kant begreep hij dat de liefdesgeschiedenis van zijn ouders, die is beschreven in *Liefde in tijden van cholera*, misschien zijn beste roman was. Aan de andere kan twijfel ik er niet aan dat *Honderd jaar eenzaamheid* voor hemzelf het hoogste was dat hij kon bereiken met zijn pogingen om de werkelijkheid om te zetten in literatuur. Bovendien is hij er rijk en oneindig beroemd door geworden. (Ik herinner me dat er, afgezien van allerlei andere dingen die zich rond zijn dood afspeelden, meer dan vierentwintig uur lang een enorm lange rij naar het Paleis voor Schone Kunsten in Mexico-Stad heeft bestaan van mensen die hem de laatste eer wilden bewijzen. In die rij stond een man die voor de camera's van een of andere nieuwszender vertelde dat hij had leren lezen om *Honderd jaar eenzaamheid* te kunnen lezen, omdat zijn vrouw, die onderwijzeres was op een lagere school, 'het zo'n mooi boek vond'. Ik herinner me dat ik het betreurde dat de schrijver dit eerbetoon, dat niets met roem te maken had, niet meer met eigen oren kon horen.)

Welke plaats de teksten die hier zijn gebundeld voor García Márquez innamen, is mij niet duidelijk. Zoals elke schrijver zou

zijn waardering voor elk van zijn boeken anders zijn al naar de dag dat het hem werd gevraagd. Niet weinig mensen vinden dat *De kolonel krijgt nooit post* zijn volmaaktste boek is, maar ik heb de indruk – helaas kan ik op dit moment geen citaat vinden dat deze bewering staft – dat hij dit verhaal zelf meer zag als het resultaat van een lange leerschool. Het is verbazingwekkend dat hij in het enige deel van zijn memoires dat hij heeft kunnen schrijven met jeugdig enthousiasme over zijn jaren als journalist vertelt en het boek afsluit bij zijn eerste reis naar het buitenland, die hij kon maken dankzij de Bogotaanse krant *El Espectador* die hem op zijn vijftiengste naar Zwitserland stuurde om verslag te doen van een internationale conferentie in Genève. Tussen die twee momenten wijdt de schrijver enkele alinea's – twee armzalige alinea's aan de duizelingwekkendste gebeurtenis in het leven van iedere schrijver! – aan de publicatie van zijn eerste roman *Afval en dorre bladeren*. Eerlijk gezegd kostte het het publiek over het algemeen ook moeite om deze eerste teksten, die zich in Macondo afspeelden, te verwerken; helaas zijn sommige van die verhalen verplichte leeskost geworden op de middelbare school in heel Latijns-Amerika, en het is moeilijk ze niet langer gewoon als werk te zien dat Gabriel García Márquez vóór *Honderd jaar eenzaamheid* heeft geschreven.

Nu we meer dan een halve eeuw verder zijn is het moeilijk ons de euforie voor te stellen die de verschijning van *Honderd jaar eenzaamheid* teweegbracht; voor de later geboren lezers was dit boek er altijd al. Op een avond ging ik in het warme licht van een lamp een boek zitten lezen dat ik net cadeau had gekregen; het was van een auteur die ik niet kende. De tijd verstreek, maar of het om tien jaar of een seconde ging, voor mij kwam het op hetzelfde neer; toen ik weer tot mezelf kwam, met kloppend hart en met een waanzinnige wereld in mijn hoofd, die kolkte van leven, keek ik omhoog en zag dat de nacht al bijna door de dag was verdrongen. Als een van de miljoenen lezers herinnerde ik me die leeservaring als een eeuwigheid van volmaakt geluk. Geen enkele andere schrijver uit de twintigste eeuw heeft zijn lezers op een

ogenschijnlijk zo eenvoudige manier een complete, magische wereld weten binnen te slepen. Herstel: geen enkele schrijver die geen kinderboeken schrijft. Op een dag kondigde García Márquez tijdens een lunch aan dat hij het werk van J.K. Rowling ging lezen, ‘om te zien hoe het met de concurrentie staat’. Het gesprek ging over de inkomsten, maar dat bedoelde hij niet, hij wist vast wel dat de auteur van het epos van Harry Potter op dat moment al miljoenen exemplaren meer had verkocht dan hij. Nee: García Márquez had begrepen dat hij werd overschaduwd door de enige persoon die ook in staat was om haar lezers in een andere wereld onder te dompelen, waar ze later niet uit terug wilden keren.

Meer dan vijftig jaar heeft de overgrote meerderheid van de lezers die in boekhandels op zoek gingen naar *De kolonel krijgt nooit post* of *Afval en dorre bladeren* of *Het kwade uur* deze boeken willen lezen nádat ze de roman over de zigeuner Melquíades en de gele vlinders hadden gelezen, want ze verlangden ongetwijfeld naar nog een dosis van dezelfde magie. Maar achter de verhalen in deze bundel zit een andere drijfveer. García Márquez zei: ‘Wij kustbewoners zijn de treurigste mensen op aarde’, en althans in de eerste verhalen, die zich in Macondo afspelen, zijn droefheid, bitterheid en wraakzucht een constante. De voornaamste aanleiding waardoor mensen in actie komen, is honger, want het dorp in deze verhalen is zó afgelegen dat zelfs de rijken er geen geld hebben. In het meesterlijke verhaal ‘In ons dorp zijn geen dieven’ gaat de hoofdpersoon uit stelen en komt met drie biljartballen terug. In de hier verzamelde teksten staan weinig, en dan nog preutse, verwijzingen naar seks. Ik geloof dat er maar één personage is, dokter Giraldo, in *Het kwade uur*, die een actief en prettig seksleven heeft, en dat weten we omdat er eenmaal, en bijna terloops, naar wordt verwezen. In *Honderd jaar eenzaamheid* daarentegen is een verbijsterende lichamelijke begeerte vaak de trigger tot actie, vooral bij de vrouwen, die dol zijn op mannen met bovenmenselijk grote penissen. Het is een uitzinnige, vruchtbare, koortsachtige en creatieve begeerte: Macondo

raakt vol kinderen, overal worden baby's geboren, die opgroeien en zelf ook weer door begeerte worden geprikt, als vlinders door spelden, en zich met nog meer enthousiasme voortplanten. Maar in de verhalen in deze bloemlezing vind je slonzige, magere, zwangere vrouwen die al jaren met dezelfde man zijn en door niemand worden begeerd. Het gaat vooral om mannen en vrouwen die vastzitten in de treurige huwelijkstrouw. Er komt niet alleen dood in voor, maar ook nadrukkelijk veel verrotting. Een dode koe blijft op de oever van de rivier vastzitten; in de loop van het verhaal zwelt ze steeds verder op en rot ze steeds meer weg tot ze het hele dorp met een ondraaglijke stank heeft gevuld. Een jongetje wordt door zijn grootvader en zijn moeder gedwongen het lijk te zien van een gehangene met zijn tong, waarop hij heeft gebeten, uit zijn mond. Tot in alle details die de angst ingeeft, stelt hij zich voor hoe de vliegen die op het lijk af komen, opgesloten zitten in de kist.

In *Honderd jaar eenzaamheid* komen geen vliegen voor. Er is wel een dode waar een scharlakenrood straaltje uit komt, dat vanuit de kamer waar hij net is overleden slingerend wegstroomt, op straat hoeken omslaat en om de tafel in de eetkamer van de Buendía's heen gaat, totdat het bij de vrouw aankomt die het bloed ziet en begrijpt dat haar oudste zoon zojuist is vermoord. Dat wil zeggen dat *Honderd jaar eenzaamheid* mythologische proporties heeft. Het zijn complete, afgeronde verhalen, zoals in elke mythologie, en ze bestaan in een verre, circulaire tijd wat betreft de werkelijkheid van de rottende dood. Zelfs de pasgeborene, die op de laatste bladzijden door de mieren wordt weggesleept, is een abstractie, een droge huid die niet eens tot leven is gekomen in het verhaal. Verdiept in de lectuur van de voorspellingen van de zigeuner Melquíades ontdekt de laatste Aureliano in de laatste alinea van het boek dat die feiten 'niet waren geordend in de conventionele tijd van de mensen, maar dat [Melquíades] een eeuw van dagelijkse gebeurtenissen zo had samengebald dat ze allemaal op een en hetzelfde moment bestonden'. Dat wil zeggen dat Aureliano ontdekt wat zijn schepper ons op het allerlaatste

moment wil onthullen: zijn expliciete voornemen een familie-epos te creëren binnen de circulaire tijd van de mythologie.

Alhoewel het waar is dat alles wat García Márquez heeft geschreven om zich te bevrijden van het gif van Aracataca, ook genaamd Macondo, een oefening was om de weg naar *Honderd jaar eenzaamheid* te vinden, is het ook waar dat *Afval en dorre bladeren*, *Het kwade uur*, *De kolonel krijgt nooit post* en de hier bijeengebrachte korte verhalen zich afspelen in de harde, lineaire tijd van de werkelijkheid die wordt bewoond door mannen en vrouwen zoals wij. Het lot drijft ons tot medelijden en ontzetting, terwijl *Honderd jaar eenzaamheid*, een bij uitstek verleidelijk boek, ons eerder tot verbazing en dankbaarheid drijft. In die zin zijn deze teksten niet echt de weg naar Macondo, maar een Macondo op zichzelf.

García Márquez zei altijd: 'Ik vergeet nooit wie ik ben, namelijk de zoon van de telegrafist van Aracataca.' Maar de reis terug naar Aracataca, die hij maakte in zijn jeugd, greep hem als het ware bij zijn nekvel om naar zichzelf te kijken in een spiegel van diepere wateren. Daar ontdekte de jonge Gabriel dat hij eigenlijk meer de zoon van zijn grootouders was, een kind met grote, wijdopen ogen dat opgroeide in een geschiedenis vol geweld, verdriet, pijnlijke verliezen en verstikkende realiteiten. De verhalen die uit die reis voortvloeiden en hier tot vreugde van nieuwe en oude lezers zijn verzameld, zijn sobere en noodzakelijke, geen mythische maar tragische verhalen die zijn ontstaan door een koortsachtige behoefte aan duiveluitdrijving, waarmee een waargebeurd verleden wordt onthuld dat nog altijd pijn doet. Ze zijn prachtig.